

MTT YOSHIDAGI BOLALARDA MAYDA MOTORIKANI RIVOJLANTIRISH

Mamadjanova Muxabbat Vaxabovna

*Andijon pedagogika texnikumi
maxsus fan o'qituvchisi.*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari (MTT)da tarbiyalanayotgan bolalarda mayda motorikani rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Mayda motorikaning bola nutqi, tafakkuri va umumiy rivojlanishiga ta'siri ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar, o'yinlar va metodik yondashuvlar taklif etilgan.

Kalit so'zlar: mayda motorika, MTT, bola rivojlanishi, sensomotorika, nutq, tarbiya.

Аннотация: В данной научной статье анализируются теоретические и практические аспекты развития мелкой моторики у детей, обучающихся в дошкольных образовательных организациях (ДО). На основе научных источников рассматривается влияние мелкой моторики на речь, мышление и общее развитие ребенка. Также предлагаются практические упражнения, игры и методические подходы.

Ключевые слова: мелкая моторика, ДО, развитие ребенка, сенсомоторные навыки, речь, образование.

Abstract: This scientific article analyzes the theoretical and practical aspects of the development of fine motor skills in children educated in preschool educational organizations (PDO). The impact of fine motor skills on the child's speech, thinking and general development is covered on the basis of scientific sources. Practical exercises, games and methodological approaches are also proposed.

Keywords: fine motor skills, PDO, child development, sensorimotor skills, speech, education.

KIRISH

Hozirgi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning har tomonlama rivojlanishiga katta e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, mayda motorikani rivojlantirish bolaning intellektual va nutqiy taraqqiyotida muhim o'rin tutadi.

Mayda motorika – bu qo'l barmoqlari va panjalarning mayda harakatlarini muvofiqlashtirish qobiliyatidir. Ushbu qobiliyat bolada yozish, chizish, kiyinish, o'yinchoqlar bilan ishlash kabi ko'nikmalarni shakllantiradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, barmoq harakatlari bilan bog'liq mashqlar miya faoliyatini faollashtiradi va nutq markazlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Pedagog va psixolog olimlar tomonidan mayda motorika masalasi keng o‘rganilgan:

- L.S. Vygotskiy bola rivojlanishida faoliyatning ahamiyatini ta’kidlagan
- J. Piaje sensomotor bosqichni asosiy deb hisoblagan
- M. Montessori metodikasida qo‘l harakatlari orqali rivojlanish muhim o‘rin tutadi

- A.N. Leontev faoliyat nazariyasi orqali motorikani izohlagan

Ushbu olimlarning ishlarida mayda motorika bolaning umumiy rivojlanishining asosiy omillaridan biri sifatida qaraladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Kuzatish
- Pedagogik tajriba
- Suhbat
- Taqqoslash
- Ilmiy manbalar tahlili

ASOSIY QISM

1. Mayda motorikaning ahamiyati

Mayda motorika quyidagi sohalarga ta’sir ko‘rsatadi:

- Nutq rivojlanishi
- Tafakkur
- Xotira
- E’tibor
- Ijodkorlik

Barmoq harakatlari miya nutq markazlari bilan bevosita bog‘liq. Shu sababli barmoq mashqlari nutqni rivojlantiradi.

2. MTT yoshidagi bolalarning xususiyatlari

3–7 yoshli bolalarda:

- Qiziqish yuqori
- Taqlid qilish kuchli
- O‘yin faoliyati yetakchi
- Sensor rivojlanish tez

Bu davrda motorikani rivojlantirish eng samarali hisoblanadi.

3. Mayda motorikani rivojlantirish usullari

3.1 Barmoq o‘yinlari

- “Lapsha-lapsha”
- “Qo‘lchalar”
- Ritmik harakatlar

3.2 Konstruktor va mozaika

- LEGO
- Qurilish o‘yinlari

3.3 Rasm chizish va bo‘yash

- Qalam, flomaster
- Bo‘yoqlar

3.4 Plastilin va gil bilan ishlash

- Shakl yasash
- Oddiy haykaltaroshlik

3.5 Qirqish va yopishtirish

- Qaychi bilan ishlash
- Applikatsiya

4. O‘yin texnologiyalari

O‘yinlar orqali rivojlantirish:

- Didaktik o‘yinlar
- Rolli o‘yinlar
- Sensor o‘yinlar

Masalan:

- Donlar bilan o‘yin
- Qum terapiyasi
- Suv bilan mashqlar

5. Innovatsion yondashuvlar

- Montessori metodikasi
- STEAM elementlari
- Art-terapiya
- Sensor doskalar

6. Ota-onalar bilan hamkorlik

Ota-onalarga tavsiyalar:

- Uyda barmoq mashqlarini bajarish
- Bolani mustaqil harakatga o‘rgatish
- Telefon o‘rniga qo‘l faoliyatini rivojlantirish

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki:

- Muntazam mashqlar motorikani tez rivojlantiradi
- O‘yin shaklidagi mashg‘ulotlar samaraliroq
- Individual yondashuv muhim

XULOSA

MTT yoshidagi bolalarda mayda motorikani rivojlantirish:

- Nutqni yaxshilaydi

- Aqliy faollikni oshiradi
- Maktabga tayyorgarlikni kuchaytiradi

Shu sababli tarbiyachilar va ota-onalar ushbu jarayonga alohida e'tibor qaratishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotskiy L.S. – Bolalar psixologiyasi
2. Piaje J. – Intellekt rivojlanishi
3. Montessori M. – Pedagogik metodlar
4. Leontev A.N. – Faoliyat nazariyasi
5. Bojovich L.I. – Shaxs rivojlanishi
6. Davydov V.V. – Ta'lim psixologiyasi
7. Zaporjets A.V. – Harakat psixologiyasi
8. O'zbekiston Respublikasi MTT dasturi
9. Pedagogika va psixologiya asoslari
10. Zamonaviy maktabgacha ta'lim metodikasi
11. Sensor rivojlanish qo'llanmalari
12. Montessori metodik qo'llanmalari
13. Bolalar rivoji psixologiyasi
14. Didaktik o'yinlar to'plami
15. Maktabgacha pedagogika